

Meddelanden 2020
(april 2020 – april 2021)

**Föreningsstyrelsen,
Kvinnliga Akademikers Förening**

**Digital förkortad version
Redaktionella bidrag
Till minne**

Innehåll

Välkommen till Kvinnliga Akademikers Förening!	3
Några ord från ordföranden	4
Utlysning av stipendium	5
<i>Redaktionella bidrag</i>	
Kvinnifestation 8 mars 2021 – Göteborg	6
”Att ge upp har inte övervägts” – ny bok	8
Hjärnan och livmodern kan inte utvecklas samtidigt	9
Pensionsfrågan – uppdatering under pandemin	10
<i>Till Minne</i>	
Anne Arnehed – Karlstadkretsen	11
Ingegerd Haglund – Stockholmskretsen	12
Britta Lundgren - Umeåkretsen	14

Välkommen till Kvinnliga Akademikers Förening!

Kvinnliga Akademikers Förening, KAF, är en politiskt och religiöst obunden, ideell förening för kvinnor som avlagt akademisk grundexamen. Föreningen grundades år 1904 och var till en början en kamporganisation för kvinnors rätt till högre tjänster och lika lön. Krav som fortfarande är aktuella. Våra nuvarande mål är

- arbeta för att tillvarata kvinnliga akademikers intressen
- främja tillvaratagandet av kvinnliga akademikers kompetens och yrkesskicklighet på alla plan inom samhällsutvecklingen, såväl lokalt som i rikssammanhang
- verka för förståelse och vänskap mellan kvinnliga akademiker i alla länder
- främja internationellt samarbete

Mer information om KAF finns på föreningens hemsida

www.kvinnligaakademiker.se eller på Facebook

<https://www.facebook.com/pages/KAF-Kvinnliga-Akademikers-F%C3%B6rening/1612577605649282?fref=ts>

Där finns också information om medlemskap och kretsarnas aktuella program.

Riksstyrelsen:

kontakt@kvinnligaakademiker.se

Skånekretsen:

skane@kvinnligaakademiker.se

Stockholmskretsen:

stockholm@kvinnligaakademiker.se

Umeåkretsen:

umea@kvinnligaakademiker.se

Uppsalakretsen – UKAF:

uppsala@kvinnligaakademiker.se

Västra kretsen:

vastra_kretsen@kvinnligaakademiker.se

Några ord från Riksordförande

Verksamhetsåret 2020 började med förhoppningar om ett år fullt av verksamhet och intressanta möten. Pandemins verkningar kunde nog ingen riktigt förutse eller förstå vidden av. Om man bara gör som vanligt och bjuder till av sitt allra bästa så finns ett väl inövat maskineri som håller verksamheten igång. Många av oss har nog invaggats i en känsla av att ha koll, inte bara i föreningsverksamheten utan också i det som ligger utanför denna och som berör själva livet. Vi tycks tro fullt och fast på att tryggheten ligger i våra inövade vanor.

Själv passade jag och min man på att göra ett par korta utlandsresor – en i januari och en i mars – och insåg inte förrän vi satt på planet hem från London att pandemin skrämt bort nästan alla flygresenärer. Vi var bara en handfull passagerare på hemresan. På ditresan var planet fullt. Visst fattade vi att England hade drabbats hårt av Covid 19, men som turister var vi inte själva drabbade. Det var ju fantastiskt att slippa köa på muséer, operor och nattklubbar...

Om vi läser allt det intressanta som är beskrivet i detta Meddelandeblad kan vi kanske också förledas tro att allt varit som vanligt. Det har ju bedrivits massor av verksamhet – inte minst dokumentationer av vårt eget historiska material. Kretsarna har ansträngt sig för att fullfölja planerna på att ta itu med KAFs egen historia. Det är ett jätteviktigt arbete!

Men har vi lärt oss något på resan? Betyder kvinnokampen detsamma idag som för hundra år sen? Ja, den frågan är förstås retorisk. Bilden av kvinnors kamp nu och då är förstås inte identisk. Men vi känner igen frågorna och inser att de måste lyftas och ställas gång på gång och blir aldrig riktigt färdigbesvarade.

Men hur blev det då med KAF i pandemitiden? Kanske kan vi uppleva ett tomrum och en saknad efter att träffas fysiskt? Det blir så lätt missförstånd och misstro som måste rättas till när samtalet sker via digitala plattformar. Känslan av gemenskap kan förvisso infinna sig, men mötena kan bli onödigt sakliga och torra.

Knivsta den 6 juli 2021

Anne-Marie Morhed

Stipendium

**Nu är det dags att söka KAF: s stipendium från
Karolina Widerströms Studie- och stipendiefond för
år 2021!**

Stipendiet kan sökas av medlemmar för forskning eller fortsatt utbildning efter grundexamen. Enligt testators vilja skall naturvetare, **särskilt medicinare**, ha företräde. Ansökningstiden är 1 oktober - 1 november, 2021. Beslut fattas av KAF: s riksstyrelse i december, utdelning sker från början av år 2022. Mer information finns på KAF: s hemsida www.kvinnligaakademiker.se

Riksföreningens styrelse

Redaktionella bidrag

Kvinnifestation 8 mars 2021 – Göteborg

Vi är stolta över Västra kretsens arbete och att riks-KAF kunnat medverka som institutionell garant åt Göteborgskvinnor i rörelse/r:s arbete när de sammanställt och dokumenterat alla de kvinnorörelser som finns och har funnits i Göteborg. Ett arbete som började 2015 och som nu finns i bokform.

Den 8 mars 2021 hade Göteborgskvinnorna en Kvinnifestation och bokutsläpp av boken "Att ge upp har inte övervägts". Pandemin gjorde att det blev en kvinnifestation med ett begränsat antal deltagare på plats men den sändes även digitalt där mer än 230 personer deltog. Man kan fortfarande se Kvinnifestationen på följande hemsida: <https://goteborgskvinnorirelser.se/>

I Kvinnifestationen fick vi se åtta stolta kvinnor tågandes med fanor in i Börsen i Göteborg till tonerna av "Kvinnornas sång". De bar en fana med anor från 1880-talet och från landets första frivilliga kvinnliga gymnastikförening Sköldmön. Den andra fanan de bar var en kopia av en fana som användes för mer än 100 år sedan när man demonstrerade för kvinnlig rösträtt i Göteborg.

Monica Pålsson berättade om den första vågens kvinnor som kämpade i Göteborg och Agneta Wirén om andra vågens kvinnorörelse. Maud Lindström och Elin Callmer bidrog med vacker kvinnoång ”Genom världen hör det klinga”, ”Elda under din vrede”, ”Befrielsen är nära” och ”Dagen är äntligen här”.

Redaktör för boken, KAF-medlemmen, Lisbeth Stenberg överlämnade boken till kommunfullmäktiges ordförande i Göteborgs stad Anneli Rhedin. De var eniga om att de kände historiens tyngd, detta år 2021 som både är 100 år sedan kvinnor fick börja rösta i Sverige och 400 år sedan Göteborg blev stad.

Lena Ek

”Att ge upp har inte övervägts” – ny bok

Göteborgskvinnor i rörelse/r är ett projekt inom KAFs Västra krets, flera medlemmar ingår och har 2021 gett ut boken ”Att ge upp har inte övervägts”. Närmare 30 skribenter medverkar i boken och levandegör alla de kvinnoföreningar som funnits i Göteborg sedan 1800-talet till nutid. Det är ett gediget arbete som dessa kvinnliga skribenter och andra kvinnliga möjliggörare påtagit sig som nu blivit till för framtiden i denna bok. Många av de kvinnorörelser som tas upp i boken fanns/finns även på andra orter i Sverige. Boken har därmed en relevans och är ett historiskt värdefullt dokument inte bara för Västkusten utan för svenska kvinnorörelser i stort.

Ett kapitel i boken ”En egen offentlighet, bildning och kunskap” har extra relevans för KAF. Där tar man upp flickskolornas betydelse och att som så ofta när det handlar om kvinnor togs inget tillvara av flickskolornas erfarenhetsbank när de tvingades lägga ner efter att ha funnits i 150 år. Lisbeth Stenberg skriver om Kvinnliga akademiker i Göteborg. Kvinnliga studenter fanns med redan när Göteborgs högskola invigdes 1891. 1912 bildade man en kvinnlig studentförening. Först 1934 blev det en egen krets i Göteborg inom KAF. Man får följa kretsen under årtionden därefter och även utvecklingen av det kvinnohistoriska arkivet. Kapitlet belyser kvinnliga akademikers kamp och specifikt även den hårda kamp kvinnliga präster haft i Göteborg. Ett motstånd som delvis fortfarande finns kvar trots att det idag är 45 % av prästerna i Göteborg som är kvinnor.

Lisbeth Stenberg, som är redaktör för boken, avslutar boken med dessa ord ”Arbetet med projektet »Göteborgskvinnor i rörelse/r« har stärkt mig i min övertygelse om hur viktigt samverkan mellan kvinnor över parti- och generationsgränser är. ... Många vill lyfta fram kvinnliga förebilder och följa i deras fotspår – det skapar hopp för framtiden.”

Lena Ek

Hjärnan och livmodern kan inte utvecklas samtidigt

Den 20 februari 2020 höll Umeåkretsen ett välbesökt evenemang med titeln ”Fångar i biologin – Kvinnor och mentalvård” om 1800-talets och 1900-talets biologiska förklaringar till kvinnors psykiska mående. Vår medlem Eva Magnusson höll en föreläsning som spelats in:

www.kvinnohistoriskt.se/5.720593f116fc5e457982c24d.html.

I denna föreläsning framkommer att kvinnosynen som psykiatrin hade under 1800-talet har påverkat den psykiatriska vården av kvinnor under lång tid efteråt. Kvinnans uppgift ansågs på 1800-talet vara att föda barn och att vara mannen underlägsen. Denna syn var inkorporerad i de psykiatriska teorierna om kvinnors mående. Man ansåg att om kvinnor inte skaffar barn kunde det skada hennes hjärna och leda till sinnessjukdom. En biolog sa t.o.m. ”att kvinnan är det kön som har offerats i fortplantningens tjänst”. Livmodersystemet bestämde allt hos kvinnan: samhällsrollen, den omvårdande personligheten, den lägre begåvningen och de psykiska besvären. Hjärnan och livmodern ansågs konkurrera om utvecklingen. Livmodern skapade obalanser som påverkade hela kroppen.

Även under början av 1900-talet framförde ledande manliga läkare att om en kvinna ägnade sig åt tankekrävande arbete så kunde det leda till sinnessjukdom. Karolina Widerström var då tämligen ensam som läkare att argumenterade emot denna syn. Hon framhöll att puberteten inte är flickors svaghetsperiod och att överansträngning inte är värre för flickor än för pojkar.

Gifta kvinnor som mådde psykiskt dåligt ansågs ha missförstått sin roll i äktenskapet, vara aggressiva eller besvärliga. Ogifta kvinnors dåliga psykiska mående ansågs vara för att de var för sexuellt aktiva och bröt mot kvinnokraven. Målen med psykiatriska behandlingar syftade under 1800-talet till att kvinnor skulle infogas i den traditionella rollen och bli fogliga.

Har dessa foglighetsmål fortsatt att påverka psykiatrins behandlingar? Eva har hittat tydliga belägg för det i material skrivna under 1940-talet både vid Ulleråkers sjukhus och vid Umedalens sjukhus. Under 50- och 60-talen bedrevs också psykoterapi i Sverige med syfte att återanpassa kvinnor till kvinnorollen annars ansågs de ha penisavund.

Lena Ek

Pensionsfrågan – uppdatering under pandemin

Kvinnolobbyn publicerar 8 mars 2021 med 10 viktiga krav för ökad jämställdhet mellan könen där följande krav handlar om att få till en jämställd pension:

Reformera pensionssystemet. Höj kvinnors pensioner genom att öka insättningarna i pensionssystemet, omfördela den pott som i dagsläget inte används och utjämna skillnaderna i tjänstepensionsavsättning.

Samma datum publicerar Pensionsmyndigheten ett inlägg på sin hemsida under rubriken ”Kvinnors pension lägre än männens, nu och i framtiden”. De hänför detta till att kvinnor tjänar mindre under sitt arbetsliv. Kvinnors totala pension är 31 % lägre än mäns medan inkomstgapet är 20 % lägre. Den allmänna pensionen jämnar, enligt dem, ut pensionsgapet medan den stora boven är tjänstepensionen som ökar gapet. Den frivilliga utjämningen av pensionen som kan göras från gifta män till deras fruar används nästan inte alls. Pensionsmyndigheten redovisar en skillnad på i medeltal på 7 000 kr mellan mäns och kvinnors pensioner.

Vi har nu haft ett år av pandemi där kvinnor (och män) i kvinnodominerade yrken inom vård- och omsorg har blivit utnyttjade till bristningsgränsen. **Om det är kvinnors yrkesval som är fel, vad skulle Sverige gjort under detta år om alla kvinnor inom vård och omsorg valt ett annat arbete?**

Politikerna sitter på lösningen om de vill. De både bestämmer över många kvinnors löner som arbetar i offentliga politiskt styrda verksamheter samtidigt som de tar beslut om pensionssystemet.

Lena Ek

Till Minne

Anne Arnehed

1958-2020

En kär och uppskattad medlem av KAF

Foto: Rebecka Josefina Acuna Arnehed

En kär och uppskattad tidigare medlem av KAF, Anne Arnehed, har avlidit efter en tids sjukdom.

Det sista året Anne levde bad hon mig framföra sina hälsningar till dem som hon kände och som kom i håg henne.

Anne var medlem i Karlstadkretsen som existerade under några år kring detta sekelskifte och erinrade sig åren som aktiv i KAF med glädje. Hon var bland annat med i en av stadgrupperna.

Anne var kulturanthropolog och arbetade med människor bland annat som socionom, socialsekreterare och konsult. Hon var vänsäll, hade en skarpt analytisk hjärna, en intuitiv stor människokänedom samt en stark medkänsla och ödmjukhet.

Hon efterlämnar en dotter och syskon med familjer.

Vi minns henne med värme.

Ann Svärdström

Till Minne

Ingegerd Haglund

1930-2020

Som kollega var hon en sann feminist, mer i gärning än i ord
Hennes betydelse för KAF kan inte överskattas

Fotografier från jubileumsåret 2004

Ingegerd tog socionomexamen vid Socialhögskolan i Stockholm. Hon arbetade under många år som studievägledare vid statsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet. Hennes kollegor där berättar att hon särskilt engagerade sig för studenter med olika funktionsvariationer. Även hennes forskning handlade om dessa studenters studie- och yrkesvägar. Hon deltog regelbundet i feministiska konferenser och tvekade inte att stötta en kvinnlig kollega som råkat i onåd hos professorerna. De säger att som kollega var hon en sann feminist, mer i gärning än i ord.

(Från Dagens Nyheter 12 nov 2020. Författare: Harriet Lundblad och Ingegerd Municio, statsvetenskapliga institutionen Stockholms universitet)

Ingegerd medverkade i KAF:s 100 års jubileums bok "Förbjuden frukt på kunskapens träd" (2004) med ett kapitel om funktionshindrades rätt till akademisk utbildning. Hon presenterade där en döv och en dövblind kvinna med akademisk karriär och en okuvlig vilja att bemästra sina funktionsnedsättningar. Den ena var juristen Daniella Josberg, som enligt Ingegerd troligen var den yngsta medlemmen i KAF:s historia och som fick Karolina Widerströms stipendium. Den andra var den dövblinda författarinnan Helen Keller från USA som var verksam i början av 1900-talet.

Läs gärna riksordförande Ann-Marie Morheds ord om Ingegerd på vår hemsida. Där framkommer att Ingegerd varit aktiv både inom Riks-KAF och Stockholmskretsen sedan 1984. Det poängteras att hennes betydelse för KAF inte kan

överskattas och att hon är djupt saknad. Många nya medlemmar blev rekryterade till KAF genom henne och hon hade flera framträdande uppdrag både nationellt och internationellt, bland annat inom International Federation of University Women (numera Graduate Women International). Hon var också verksam inom dess regionala gren University Women of Europe, I slutet av 1990-talet skrev hon tillsammans med professor Kerstin Lindahl Kiessling en rapport om jämställdheten i Sverige som presenterades vid en FN-konferens i Genève. Där tog de bland annat upp frågan om likalön vid lika utbildning och konstaterade att det fanns ett stort gap då det gällde mäns och kvinnors utbildning inom akademien och i stort sett i hela det svenska samhället.

Lena Ek och Beatrice Christensen Sköld

Till Minne

Britta Lundgren

1951-2021

Sorgen slog till inom svensk genusforskning och humaniora
Hon gjorde intryck, hon gjorde skillnad

Foto: Ulrika Bergfors vid mottagandet av Umeå Universitets förtjänstmedalj 2016.

Mitt i coronapandemins andra våg avled Britta, professor i etnologi, genusforskare, ledamot av Umeåkretsens styrelse och nybliven pensionär. Under de senaste åren av sin karriär ägnade hon sig åt studier om en annan pandemi, svininfluensan, ur ett humaniort perspektiv. Hon beskrev (Lundgren & Holmberg, 2015, Svininfluensapandemin i backspegeln) hur massvaccinationen även då byggdes upp av politik och vetenskap i konsensus förordande svenskt solidaritetstänkande.

Man blir djupt imponerad när man ser Brittans breda akademiska intressen och produktion efter att hon disputerade 1990. På KAF:s hemsida finns minnesord över Britta som varmt rekommenderas, skrivna av riksordförande Anne-Marie Morhed och Umeåkretsens ordförande Bodil Formark. Där sorgen efter henne är tydlig. De tar även upp tankar om det akademisk arv hon lämnar efter sig att förvalta. Hon var en av de kvinnor i Umeå som bildade Umeåkretsen i KAF.

Att hennes gärning även hade stor betydelse vid Umeå universitet framkommer i Anne-Maries samt Bodils minnesord där hon framhålls ha haft en avgörande roll när Genusskolan bildades. Detta tas även upp i de minnesord som skrivs av en kollega vid Umeå Universitet (Alf Arvidsson) där hennes insats för kvinnoforskningen har en framträdande roll. Han skriver ”hon gjorde intryck, hon gjorde skillnad”.

Lena Ek